

*Чеканюк К. О., аспірантка,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ У ВИМИРІ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні освіта у всьому світі трансформується, зазнає глобальних змін і освіта в Україні, особливо від початку повномасштабного вторгнення росії. Учні навчаються в перервах між повітряними тривогами, стресують у бомбосховищах, поєднують навчання в іноземних та українських школах. Реалії диктують свої умови, тож велика відповідальність покладена на вчителя, який має не тільки зберегти, а й знайти та запровадити в дію ту формулу любові до навчання особливо зараз. Однією з тенденцій сьогодні є використання дистанційної і змішаної форм навчання в школі. Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій [4].

Вчитель повинен не тільки володіти необхідним обсягом знань, а й вміти швидко та гнучко реагувати на зміни (приймати нестандартні рішення), бути комунікаційним й орієнтуватися в інформаційному просторі, постійно навчатись, отже бути в тренді.

Професійний розвиток учителів – це процес, який розпочинається на етапі фахової освіти у закладах вищої освіти і триває впродовж усього життя. Під час планування та організації професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти важливо враховувати стан розвитку системи шкільної освіти у національному та міжнародному освітньому просторі: допрофесійний, механічний та операційний етапи [5].

Аналіз публікацій говорить про те, що питання особливостей професійного розвитку вчителів вивчається і є актуальним: неперервну професійну освіту (Я. Бельмаз, Т. Десятов); технології підготовки вчителів (В. Балакін, С. Клепко); стратегії формування професіоналізму (І. Мартиненко, Л. Хомич); підвищення кваліфікації педагогів (В. Биков, В. Олійник); компаративно-педагогічні праці (Н. Авшенюк, Ю. Кіщенко, П. Матвієнко, Л. Пуховська, С. Сисенко).

У широкому значенні поняття «професійний розвиток» відображає розвиток людини у його професійній ролі. У більш конкретизованих тлумаченнях професійний розвиток вчителя – це зростання його професійних досягнень внаслідок накопичення практичного досвіду та систематичного перегляду способів здійснення викладання. Зазвичай професійний розвиток учителів закладів загальної середньої освіти, базується на характерній методології пізнання особистістю самої себе та в призмі навколишнього світу. У контексті теорії систем та

структурно-функціонального підходу професійний розвиток розглядається як система, що складається з взаємопов'язаних структурно-функціональних компонентів: структури та підсистем, мети та основних завдань, функцій, тематики, змісту та методичної діяльності, повноти розвитку, динаміки системи, характеристик, умови та фактори тощо. Метою системи безперервної освіти є створення умов для постійного професійного розвитку освітян.

Особливу увагу приділяти аналізу змісту діяльності в системі безперервної освіти, підґрунтям якої є педагогічна практика та інтереси педагога, а також окреслює способи діяльності – методи та форми професійного розвитку вчителів закладів загальної середньої освіти [2].

Професійний розвиток вчителів біології має реалізовувати триєдину мету в розвитку педагога: навчальну, розвивальну та виховну. Важливою якістю вчителя сьогодні є здатність до інноваційного мислення. Розвиток творчої компетентності вчителя біології реалізується при наявності креативного та рефлексивного підходів, які мають синтезуватись в якість особистості вчителя, а також мають стати засобом впливу на розвиток в учнів свідомого розуміння себе як соціального індивіда, так і частини живої природи з існуючими взаємозалежними впливами. Креативний підхід уможливорює організаційно-методичний умови в яких формується єдність знань та прийомів їх застосування на практиці, дає можливість продукуванню вміння творчо і свідомо обирати оптимальні способи перетворювальної діяльності, планувати, прогнозувати та передбачати результати своєї праці, самостійно оновлювати інформацію, здійснювати проектну діяльність, оцінювати раціональність ухвалених рішень.

Інноваційне середовище розвиває здатність аналізувати, синтезувати, спостерігати, розмірковувати, узагальнювати та проектувати подальший розвиток як особистісний, так і розвиток об'єкта впливу у професійній діяльності [3].

На думку професора В. І. Ковальчука інноваційна діяльність це передусім творчий пошук педагогом форм та засобів професійної самореалізації, можливість відкриття нових – своєрідних та найкращих способів професійної діяльності саме для нього, яка направлена на оновлення та покращення освітньої системи, забезпечення її досконалого розвитку. Педагогічна інновація належить до процесу створення та впровадження різних типів інновацій (у змісті освіти, у методиках, технологіях, формах, методах, прийомах, засобах навчання в організації освітнього процесу), є відображенням особистісних властивостей педагога, що визначається характером його самопрезентації у професійній діяльності [1].

Отже, методологічні підходи до конструювання моделі професійного розвитку вчителя біології повинні базуватися на інтегрованому комплексі концептуальних засад, які позитивно

зарекомендували себе у зарубіжних системах освіти, а також підходах та принципах вітчизняних педагогів та обумовлених сучасними вимогами до особистості вчителя біології, зокрема ролі вчителя у впровадженні інновацій у систему біологічної освіти та забезпеченні пріоритетності біологічної освіти у цьому ж інноваційно громадському середовищі.

Формування інноваційного середовища для професійного розвитку вчителів біології набуває в сучасних умовах особливого значення оскільки виступає одним із важливих факторів професійної компетентності вчителя.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В.І. Роль інноваційної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти в сучасних умовах ринку праці. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної) Інституту професійної освіти НАПН України (29 квітня, 17-20 травня 2022 р.). Київ, 2022. С. 126-129.

2. Муқан Н., Грогодза І. Професійний розвиток педагогів: теорії, концепції, підходи. Порівняльно-педагогічні студії. 2013. №4. С. 154–160.

3. Вітчинніков О. Педагогічні технології як умова формування інноваційної компетентності. Управління школою. 2007. №19-21. С. 54-55.

4. Рогова В. Інноваційна експериментальна діяльність у системі освіти України в умовах воєнного стану. Видавничий дім «Букрек». 2022. С. 7–8.

5. Benejam P., Espinet M. ed. H. Leavitt. Issues and Problems in Teacher Education. An international Handbook. New York : Greenwood, 1992. 312 p.